

HARRAN
ULUSLARARASI MULTİDİSİPLİNER ÇALIŞMALAR
KONGRESİ
8-10 MART 2019
ŞANLIURFA

TAM METİN KİTABI

EDİTÖRLER
DR. HÜSEYİN ERİŞ
MERVE KIDIRYÜZ

ISBN 978-605-7875-20-4
İKSAD YAYINEVİ

TAM METİN KİTABI

I. ULUSLARARASI HARRAN MULTİDİSİPLİNER ÇALIŞMALAR KONGRESİ 8-10 MART 2019 ŞANLIURFA, TÜRKİYE

Editörler

Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ERİŞ
Merve KIDIRYÜZ

Institute Of Economic Development And Social Researches Publications®

(The Licence Number of Publiator: 2014/31220)

TURKEY

TR: +90 342 606 06 75

E posta: kongreiksad@gmail.com

www.iksad.org www.iksadkongre.org

Bu kitabın tüm hakları İKSAD'a aittir. İzinsiz kopyalanamaz ve çoğaltılamaz.
Kitapta bulunan eserlerin yasal ve etik sorumluluğu yazarlara aittir.

İksad Publications - 2019©

Yayın Tarihi: 28.03.2019

ISBN – 978-605-7875-20-4

KONGRE KÜNYESİ

KONGRE ADI

1. ULUSLARARASI HARRAN MULTİDİSİPLİNER ÇALIŞMALAR
KONGRESİ

TARİHİ VE YERİ

8-10 Mart 2019, Şanlıurfa, Türkiye

DÜZENLEYEN KURUMLAR

İktisadi Kalkınma ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsü
HARRAN ÜNİVERSİTESİ

ONURSAL BAŞKAN

Prof. Dr. Mehmet Sabri ÇELİK
Harran Üniversitesi Rektörü

KONGRE BAŞKANI

Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ERİŞ

GENEL KOORDİNATÖR

Merve KIDIRYÜZ

YABANCI KONUŞMACILAR / KATILIMCILAR

Doç. Dr. Sehrana KASIMI (Azerbaycan, Kafkas Üniversitesi)
Doç. Dr. S. M AKRAMİ (Iran, Tahran Tıp Üniversitesi)
Damezhan SADYKOVA (Kazakistan Kızlar Devlet Üniversitesi)
Tamara BERIZDE (Gürcistan)
Abdulrahman S. IBRAHİM (IRAK IrakSalahaddin Üniversitesi)
Dr. İkbāl KÖÇEROĞLU- Almanya Nürnberg Erlangen Üniversitesi
Öğr. Gör. Firuz FEVZİ
Öğr. Gör. Maryam HASHİMİ (Afganistan, Kabul Üniversitesi)
Dr. HazimAllawi MOHAMMED
(Musul Üniversitesi Tıp Fakültesi)

DÜZENLEME KURULU ÜYELERİ

Prof. Dr. Esra SİVEREKLİ
Prof. Dr. Murat SEVGİLİ
Prof. Dr. Mehtap GÜL ALTAŞ
Prof. Dr. Mahmut IŞIK
Prof. Dr. Oral OLTULU
Prof. Dr. M. Akif ALTAY
Prof. Dr. Abdullah ÖKTEM
Prof. Dr. Şevket ÖKTEN
Prof. Dr. M. Ali ÇULLU
Prof. Dr. Mehmet BAYRAKTAR
Doç. Dr. İsmail HİLALİ
Doç. Dr. Nebiye YENTÜR DONİ
Doç. Dr. Baran ARSLAN
Dr. Öğr. Üyesi Emine TEKER
Dr. Öğr. Üyesi Serap SATIŞ
Dr. Öğr. Üyesi Alparslan YETİŞGİN
Dr. Öğr. Üyesi Müslüm TOPTAN
Dr. Öğr. Üyesi Adnan KİRMİT
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Reşat CEYLAN
Dr. Öğr. Üyesi Hasan ÇİFTÇİ
Dr. Öğr. Üyesi Erdal Ali Erdal GÜNEŞ
Dr. Öğr. Üyesi Nazmiye GÜREL CENNETKUŞU
Dr. Öğr. Üyesi Gülcan GÜRSES
Dr. Öğr. Üyesi Hacer ÇORUH
Dr. Öğr. Üyesi Gülgün ÖKTEM
Öğr. Gör. Feray KABALCIOĞLU BUCAK
Öğr. Gör. M. Murat YAŞAR
Öğr. Gör. Emine KARABACAK
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet MİMAN
Dr. Öğr. Üyesi Hasan BÜYÜKASLAN
Dr. Öğr. Üyesi Gökhan ARIKAN

KONGRE DİLLERİ

Türkçe ve tüm lehçeleri, İngilizce, Rusça

SUNUM ŞEKLİ

Sözlü Sunum

Dr. Abdullah ÖKTEM	Harran Üniversitesi
Dr. Adnan KİRMİT	Harran Üniversitesi
Dr. Alia R. MASALİMOVA	Al – Farabi Kazak Milli Üniversitesi
Dr. Amanbay MOLDİBAEV	Taraz Devlet Pedagoji Üniversitesi
Dr. Ahmet KULAŞ	Al – Farabi Kazak Milli Üniversitesi
Dr. Akmaral S. SYRGAKBAYEVA	Al – Farabi Kazak Milli Üniversitesi
Dr. Armağan KONAK	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Dr. Ayslu B. SARSEKENOVA	Orleu Milli Kalkınma Enstitüsü
Dr. Bahit KULBAEVA	S.Baybeşev Aktobe Üniversitesi
Dr. Bakıt OSPANOVA	H.Ahmet Yesevi Uluslararası Kazak-Türk Üniversitesi
Dr. Bayram BOLAT	Ömer Halisdemir Üniversitesi
Dr. Bazarhan İMANGALİYEVA	K.Zhubanov Aktobe Devlet Bölge Üniversitesi
Dr. B.K.ZAYADAN	Al – Farabi Kazak Milli Üniversitesi
Dr. Botagul TURGUNBAEVA	Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi
Dr. Cholpon TOKTOSUNOVA	Rasulbekov Kırgız Ekonomi Üniversitesi
Dr. D.K.TÖLEGENOVA	Makhambet U. Batı Kazakistan Devlet Üniversitesi
Dr. Dinarakhan TURSUNALİEVA	Rasulbekov Kırgız Ekonomi Üniversitesi
Dr. Dursun KÖSE	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Dr. Dzhakipbek Altaevich ALTAYEV	Al – Farabi Kazak Milli Üniversitesi
Dr. Elvan YALÇINKAYA	Ömer Halisdemir Üniversitesi
Dr. Esra SİVEREKLİ	Harran Üniversitesi
Dr. Gulmira ABDİRASULOVA	Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi
Dr. Gulşat ŞUGAYEVA	Dosmukhamedov Atyrau Devlet Üniversitesi
Dr. Gülsün ERİGÜÇ	Hacettepe Üniversitesi
Dr. Gülgün ÖKTEM	Harran Üniversitesi
Dr. Hacer ÇORUH	Harran Üniversitesi
Dr. Hasan BÜYÜKASLAN	Harran Üniversitesi
Dr. Hüseyin ERİŞ	Harran Üniversitesi
Dr. İsaevna URKİMBAEVA	Abılay Han Uluslararası İlişkiler Üniversitesi
Dr. İsmail HİLALİ	Harran Üniversitesi
Dr. İsmail Şah HAREM	Harran Üniversitesi
Dr. Kadir TUTKAVUL	Dumlupınar Üniversitesi
Dr. Kalemkas KALİBAEVA	Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi
Dr. Karligash BAYTANASOVA	Al – Farabi Kazak Milli Üniversitesi
Dr. K.A.TLEUBERGENOVA	Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi
Dr. Kenan İLARSLAN	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Dr. Keles Nurmaşılı JAYLIBAY	Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi
Dr. Kulaş MAMİROVA	Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi
Dr. Mahabbat OSPANBAEVA	Taraz Devlet Pedagoji Üniversitesi
Dr. Maha Hamdan ALANAZİ	Riyad Kral Abdülaziz Teknoloji Enstitüsü
Dr. Mahmut IŞIK	Harran Üniversitesi

Dr. Malik YILMAZ	Atatürk Üniversitesi
Dr. Mehtap GÜL ALTAŞ	Harran Üniversitesi
Dr. Murat SEVGİLİ	Harran Üniversitesi
Dr. Maira ESİMBOLOVA	Kazakistan Narkhoz Üniversitesi
Dr. Mustafa TALAS	Ömer Halisdemir Üniversitesi
Dr. Mehmet İrfan YEŞİLNACAR	Harran Üniversitesi

Dr. Metin ATEŞ	İstanbul Gelişim Üniversitesi
Dr. M. Akif ALTAY	Harran Üniversitesi
Dr. M. Ali ÇULLU	Harran Üniversitesi
Dr. Mustafa ÜNAL	Erciyas Üniversitesi
Dr. Mustafa DURGUN	Harran Üniversitesi
Dr. Müslüm TOPTAN	Harran Üniversitesi
Dr. Nazmiye GÜREL CENNETKUŞU	Harran Üniversitesi
Dr. Nebiye YENTÜR DONİ	Harran Üniversitesi
Dr. Nilgün PAKSOY	Harran Üniversitesi
Dr. Osman Kubilay GÜL	Cumhuriyet Üniversitesi
Dr. Oral OLTULU	Harran Üniversitesi
Dr. P.S. PANKOV	Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi
Dr. Rustem KOZBAGAROV	M. Tınışbayev Kazak Araç ve İletişim Akademisi
Dr. Sarash KONYRBAEVA	Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi
Dr. Salih MERCAN	Bitlis Eren Üniversitesi
Dr. Serap SATIŞ	Harran Üniversitesi
Dr. Serap Kılıç ALTUN	Harran Üniversitesi
Dr. Şevket ÖKTEN	Harran Üniversitesi
Dr. Şara MAJITAYEVA	E.A. Buketov Karaganda Devlet Üniversitesi
Dr. Tuba Rastgeldi DOĞAN	Harran Üniversitesi
Dr. Vecihi SÖNMEZ	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Dr. Vera ABRAMENKOVA	Rusya Aile ve Eğitim Çalışmaları Enstitüsü
Dr. Yang ZİTONG	Wuhan Üniversitesi
Dr. Zekeriya NAS	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Dr. Zekai ÖZTÜRK	Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Dr. Zeynullina AYMAN	S. Toraygırov Pavlodar Devlet Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet MİMAN	Harran Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Gökhan ARIKAN	Harran Üniversitesi

1. ULUSLARARASI HARRAN MULTİDİSİPLİNER ÇALIŞMALAR KONGRESİ
SÖZLÜ BİLDİRİ SUNUM PROGRAMI08-10 Mart 2019

09.03.2019- CUMARTESİ

SAAT 11:00 - 13:00

Salon - B, OTURUM-2		OTURUM BAŞKANI: Prof. Dr. Mehmet Akif ÖZER
1	Doç. Dr. Necla ÖZTÜRK Arş. Gör. Güven YARAR	TÜRK HUKUKUNDA ARABULUCULUK
2	Doç. Dr. Necla ÖZTÜRK Arş. Gör. Güven YARAR	ULUSLARARASI TEBLİGAT USULÜ
3	Öğr. Gör. Firuz FEVZİ Öğr. Gör. Maryam HASHIMI	BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞINDA ALMANLAR VE İNGİLİZLERİN AFGANİSTAN'DA PROPAGANDA FAALİYETLERİ HAKKINDA BİR ARAŞTIRMA
4	Ayşe BİLGİÇ YILDIZ Dr. Öğr. Üyesi Behsat SAVAŞ	ANA DİLİ ARAPÇA OLAN ÖĞRENCİLERE DİNLEME BECERİSİ KAZANDIRMA
5	Dr. Süleyman Çağrı GÜZEL	MİLLET VE MİLLİYETÇİLİK OLGUSU ÜZERİNE TARİHSEL BİR OKUMA
6	Prof. Dr. Mehmet Akif ÖZER Arş. Gör. Burak ÖZMEN	TÜRKİYE'DE KAMU HİZMETİ SUNUMUNDA KAMU ÖZEL ORTAKLIĞI MODELİ
7	Prof. Dr. Mehmet Akif ÖZER Arş. Gör. Burak ÖZMEN	TÜRK KAMU YÖNETİMİNDE İDARİ REFORM ÇALIŞMALARINDA YAŞANAN SORUNLAR

5-SÜLFOSALİSİLİK ASİT İLE 2-AMİNO-6-METOKSİBENZOTİYAZOLÜN KARIŞIK LİGANDLI Cu(II) KOMPLEKSİNİN SENTEZİ VE KARAKTERİZASYONU	818-822
Halil İLKİMEN & Cengiz YENİKAYA 2-AMİNO-6-METİLBENZOTİYAZOL İLE SALİSİLİK ASİTİN PROTON TRANSFER TUZU VE CU(II) KOMPLEKSİNİN SENTEZİ VE KARAKTERİZASYONU	823-832
Halil İLKİMEN & Cengiz YENİKAYA 2-AMİNO-6-METİLBENZOTİYAZOL İLE 5-SÜLFOSALİSİLİK ASİTİN PROTON TRANSFER TUZU VE Cu(II) KOMPLEKSİNİN SENTEZİ VE KARAKTERİZASYONU	833-840
Demet UZUN SENSITIVE DETERMINATION OF 4-NITRO PHENOL BY DIFFERENTIAL PULSE VOLTAMMETRY USING TRIAZOLE DERIVATIVED GLASSY CARBON ELECTRODE	841-850
Ahmet KILIÇ & Rahime YAVUZ YENİ KOBALOKSİM BİLEŞİKLER VE SPEKTROSKOPİK BAKIŞ AÇISI	851-860
Ahmet KILIÇ & Rahime YAVUZ HALKALI KARBONATLARIN SENTEZİNDE ETKİN KATALİZÖR OLARAK KOBALOKSİMLER	861-869
Ahmet KILIÇ & Levent BEYAZSAKAL YENİ BOR BİLEŞİKLERİNİN TASARLANMASI VE SPEKTROSKOPİK ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ	870-875
Ahmet KILIÇ & Levent BEYAZSAKAL FERROSEN TEMELLİ BOR KOMPLEKSLERİ VE KATALİZÖR OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ	876-882
Abdullah GÖKTAŞ & Maharram ZARBALI & Ahmet TUMBUL Al KATKI ORANININ Zn_{0.95}Mn_{0.05}O İNCE FİMLERİNİN YAPISAL ve OPTİKSEL ÖZELLİKLERİNE ETKİSİ	883-886
Abdullah GÖKTAŞ & Maharram ZARBALI & Ahmet TUMBUL Zn_{0.95}A_{0.05}O (A=Mn,Co ve Fe) YARIİLETKEN İNCE FİMLERİNİN YAPISAL VE OPTİK SABİTLERİNİN İNCELENMESİ	887-891
Necla ÖZTÜRK & Güven YARAR TÜRK HUKUKUNDA ARABULUCULUK	892-898
Necla ÖZTÜRK & Güven YARAR ULUSLARARASI TEBLİGAT USULÜ	899-905
Firuz FEVZİ & Maryam HASHIMI BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞINDA ALMANLAR VE İNGİLİZLERİN AFGANİSTAN'DA PROPAGANDA FAALİYETLERİ HAKKINDA BİR ARAŞTIRMA	906-909
Ayşe BİLGİÇ YILDIZ & Behsat SAVAŞ	

ULUSLARARASI TEBLİGAT USULÜ

DOÇ. DR. NECLA ÖZTÜRK
ARŞ. GÖR. GÜVEN YARAR

ÖZET

Tebliğat, hukukî bir işlemin ilgilinin bilgisine sunulması için yetkili makam aracılığıyla -yasa ve yönetmeliğe uygun şekilde- yazı veya ilânla yapılan bildirim işlemidir. Esas itibarıyla Türk hukukunda tebliğat 7201 sayılı Tebliğat Kanununda düzenlenmektedir. Bunun yanı sıra tebliğatın usulü bakımından işlemin ülke içinde veya yabancı bir ülkede yapılması bakımından ayırım yapılması gerekmektedir. Zira ülke dışına yapılacak tebliğatta konuya ilişkin kanun hükümlerinin yanı sıra tebliğatın daha kolay ve hızlı şekilde yapılması amacıyla ikili ve çok taraflı milletlerarası sözleşme hükümleri de dikkate alınmalıdır. Örneğin, yabancı ülkede bulunana Türk vatandaşlarına ya da yabancılara yapılacak tebliğat bakımından Türkiye'nin taraf olduğu adli yardım sözleşmeleri bulunmaktadır. Bu sözleşmelerden bazıları 1954 tarihli Hukuk Usulüne Dair Sözleşme ve 1965 tarihli Hukukî ve Ticari Konularda Adli ve Gayri Adli Belgelerin Tebliğine Dair La Haye Sözleşmesidir.

Bu bildirinin amacı; Türkiye'den yabancı bir ülkeye tebliğat yapılırken izlenecek usulü 7201 sayılı Tebliğat Kanunu, 1954 tarihli Hukuk Usulüne Dair Sözleşme ve 1965 tarihli Hukuki ve Ticari Konularda Adli ve Gayri Adli Belgelerin Tebliğine Dair La Haye Sözleşmesi çerçevesinde ele almaktır.

Anahtar Kelimeler: Tebliğat, Milletlerarası Tebliğat, Hukuk Usulüne Dair Sözleşme.

899

TEBLİGAT

TANIM

Tebliğat, tebliğ kelimesinin çoğulu olup sözlük anlamıyla bildirme, anlatma, duyurma haber verme anlamlarına gelir¹. Hukukî anlamda tebliğatın kısa bir tanımını vermek gerekirse tebliğat bir bildirim resmî olarak belgelendirilmesi hâlidir².

Doktrinadaki bir başka tanıma göre tebliğat; dava ile ilgili olan kişilerin özellikle davanın taraflarının davaya ilişkin bir işlemi öğrenebilmesi için usulüne uygun bir biçimde yazı veya ilan yolu ile yapılan resmi bir işlemidir³.

Diğer bir tanıma göre tebliğat; belirli hukukî işlemlerin, hukukî sonuçlarından etkilenmesi amaçlanan ilgili kişilere yetkili makam tarafından veya yetkili makam aracılığıyla kanunî şekilde bildirilen ve bu bildirim muhatabına ulaşmış bulunduğunu veya ulaşmış sayılabilmesi için gerekli kanuni koşulların yerine getirildiğini belgeleyen bir işlemidir⁴.

ÖNEMİ ve HUKUKİ ÇERÇEVESİ

Tarafların veya ilgililerin yapılan ve yapılacak işlemleri öğrenmek suretiyle davada yer almaları, kendilerine tanınan hakları kullanabilmeleri ve sürelerin bir kısmının başlaması tebliğatın yapılmış olmasına bağlıdır⁵. Türkiye'de görülen dava ve icra takiplerinde davalı veya borçlular arasında yabancı ülkelerde ikamet eden Türk vatandaşı veya yabancı

¹ Yılmaz, Ejder / Çağla, Tacar: Tebliğat Hukuku, B. 6, Ankara 2013, s. 712.

² Pekcanitez, Hakan / Atalay, Oğuz / Özekes, Muhammet: Medeni Usul Hukuku, B. 12, İstanbul 2018, s. 131.

³ Ruhi, Ahmet Cemal: Tebliğat Hukuku, Ankara 2005, s. 25.

⁴ Moroğlu, Erdoğan / Muşul, Timuçin: Tebliğat Hukuku I. Kitap Kazai Tebliğat C. 1 Genel İlkeler ve Adli Tebliğat, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1985, s. 4.

⁵ Özdemir Kocasakal, Hatice: *Yabancı Ülkelerde Bulunan Kişilere Tebliğat*, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2009, S. 1, s. 27.

SÖZLÜ SUNULMUŞ BİLDİRİ TAM METİNLERİ

bulduğunda ya da yabancı ülkeden delil temini söz konusu olduğunda milletlerarası tebligat gündeme gelecektir⁶.

Yabancı ülkelere yapılacak tebligat, Türk hukukunda 7201 sayılı Tebligat Kanununun⁷ 25 ilâ 27. maddeleri ve Tebligat Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmeliğin⁸ 38 ilâ 47. maddelerinde düzenlenmiştir. Türkiye, milletlerarası tebligat konusunu içeren iki adet *La Haye Sözleşmesine*⁹ taraf olmuştur. Bunlardan ilki; 1954 tarihli Hukuk Usulüne Dair *La Haye Sözleşmesidir*¹⁰. Bu Sözleşmede genel olarak milletlerarası hukukî yardım konularına ilişkin düzenlemeler yer almakta olup tebligata ilişkin hükümler Sözleşmenin 1 ilâ 7. maddelerinde düzenlenmiştir. Milletlerarası tebligata ilişkin Türkiye'nin taraf olduğu diğer sözleşme ise 1965 tarihli Hukukî veya Ticarî Konularda Adlî veya Gayrı Adlî Belgelerin Tebliğine Dair *La Haye Sözleşmesidir*¹¹. Tebligat Sözleşmesi olarak da bilinen bu Sözleşme, akit devletler tarafından 1954 tarihli *La Haye Sözleşmesi* hükümlerinin tebligata ilişkin hükümlerinin yetersiz kalması nedeniyle akdedilmiştir. Bu iki Sözleşme dışında milletlerarası tebligat, Türkiye'nin birçok devlet ile yaptığı iki taraflı adlî yardım sözleşmesi hükümlerine göre de yapılabilir¹².

Kanun, Yönetmelik ve milletlerarası sözleşme hükümlerine göre yabancı ülkelere yapılacak tebligat işlemlerinin detayları, Adalet Bakanlığı tarafından çıkarılan tebliğ ve genelgelerde¹³ açıklanmaktadır.

MİLLETLERARASI TEBLİGAT TÜRKİYE İLE TEBLİGAT YAPILACAK ÜLKE ARASINDA İKİLİ YA DA ÇOK TARAFLI MİLLETLERARASI SÖZLEŞME BULUNMUYORSA

Türkiye ile tebligatın yapılacağı devlet arasında ikili veya çok taraflı sözleşme bulunmadığı takdirde Kanun ve Yönetmelik hükümleri uygulanır¹⁴. Kanun ve Yönetmelikte Türkiye'den yurtdışına yapılacak tebligat ile yurt dışından Türkiye'ye yapılacak tebligat ayrı ayrı düzenlenmiştir¹⁵.

Tebligat Kanununun 25. maddesi uyarınca, yabancı ülkelerde bulunanlara tebliğ edilmesi gereken evrak, tebligatı çıkaran merciin bağlı bulunduğu Bakanlık vasıtasıyla Dışişleri Bakanlığına oradan da ilgili Türk elçiliğine gönderilecektir. Türk siyasi memuru veya konsolosu tebligatın yapılmasını yabancı ülke kanunlarına göre tebligatı yapmaya yetkili olan makamdan isteyecektir.

⁶ Şanlı, Cemal / Esen Emre / Ataman-Figanmeşe, İnci: Milletlerarası Özel Hukuk, B. 3, İstanbul 2014, s. 442.

⁷ RG: 19. 02. 1959-10139. Çalışmamızın devamında *Kanun* olarak anılacaktır.

⁸ RG: 25. 01. 2012-28184. Çalışmamızın devamında *Yönetmelik* olarak anılacaktır.

⁹ *La Haye Sözleşmeleri* konusunda bilgi için bkz.: <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr> (Erişim Tarihi: 06.03.2019).

¹⁰ RG: 23.03.1972-14137. Sözleşmenin Türkçe tercümesi için bkz.: <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr> (Erişim Tarihi: 06.03.2019).

¹¹ RG: 17. 06. 1972-14218. Sözleşmenin Türkçe tercümesi için bkz.: <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr> (Erişim Tarihi: 06.03.2019).

¹² Türkiye tarafından imzalamış iki taraflı adlî yardım sözleşmeleri konusunda bilgi için bkz.: <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr> (Erişim Tarihi: 06.03.2019).

¹³ Genelge için bkz.: Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğünün *Hukukî Alanda Uluslararası Adlî Tebligat İşlemlerine İlişkin 16.11.2011 Tarihli ve 63 / 3 Nolu Genelgesi*: <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr> (Erişim Tarihi: 06.03.2019). Çalışmamızın devamında *Genelge* olarak anılacaktır.

¹⁴ Nomer, Ergin: Devletler Hususi Hukuku, B. 22, İstanbul 2017, s. 595.

¹⁵ Günay Esra: *Türkiye'den Yabancı Ülkeye Yapılan Tebligat ve Esasları*, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 2012, Y. 3, S. 11, s. 265.

Adalet Bakanlığı tarafından 13 Şubat 1985 tarihinde yayımlanan Yabancı Memleketlerdeki Kişi ve Kuruluşlara Yapılacak Tebligatlara Dair Tebliğ¹⁶ ile tebliğ evrakının doğrudan Adalet Bakanlığı tarafından gönderilmesi gerektiği dolayısıyla Dışişleri Bakanlığının aracı yapılmaması hususu düzenlenmiştir. Bu husus Genelgenin 26. maddesinde de korunmuştur. Bu nedenle, Tebligat Kanunu 25. maddesi uyarınca Türkiye’den yabancı ülkelere yapılacak tebligatlarda, tebligatı çıkaran makam, bağlı olduğu Bakanlık vasıtasıyla tebligatı o bölgede yer alan elçilik veya konsolosluga yollayacaktır¹⁷. Evrak Türk siyasi memuru tarafından ilgili ülkenin yetkili makamlarına iletilecektir. Bu usul doktrin ve uygulamada “*diplomatik (konsüler) yol*” olarak adlandırılmaktadır¹⁸.

Türkiye’den yurt dışına yapılacak tebligatlarda; Kanununun 25, 25/a ve 26. maddeleri uyarınca tebligat yapılamayan ve ikametgâhı, meskeni veya işyeri de bulunamayan kimsenin adresi meçhul sayılacak ve bu kişilere ilan tebligatı yapılacaktır. Kanununun 28. maddesi uyarınca yurt dışına yapılacak ilan tebligatının geçerli olabilmesi için, tebliğ olunacak evrak ile ilan suretlerinin yabancı memlekette bulunan kişinin malum adreslerine iadeli taahhütlü mektupla gönderilmesi ve posta makbuzunun dosyasına konması gerekmektedir. Kanununun 39 ve 41. maddelerine göre, yabancı ülkeye gönderilecek tebliğ evrakının anlaşma hükümleri ve müteakabiliyet esaslarına göre düzenlenmesi ve bu evrakta; muhatabın adı, soyadı, tam adresi, vatandaşlığının gösterilmesi ve bunların yazı makinesi ile yazılması gerekir. Yabancı ülkeye gönderilecek olan belli günü ihtiva eden tebliğ evrakının, tebliği çıkaran merci tarafından, belirlenen günden en az üç ay evvel ilgili Bakanlığa gönderilmesi gerekecektir.

TÜRKİYE İLE TEBLİGAT YAPILACAK ÜLKE ARASINDA İKİLİ YA DA MİLLETLERARASI SÖZLEŞME AKDEDİLMİŞSE İKİLİ SÖZLEŞMELERDE TEBLİGAT USULÜ

Türkiye, birçok devlet ile iki taraflı adli yardım sözleşmesi akdetmiştir¹⁹. Türkiye’nin taraf olduğu İki taraflı sözleşmelerde tebligatın yapılma usulü olarak konsüler yolun benimsendiği görülmektedir. İki taraflı sözleşme hükümlerine göre, yurt dışına yapılacak olan tebligatta tebligatı çıkaran makam, bağlı olduğu Bakanlık vasıtasıyla, görev bölgesini göz önüne alarak tebligatı o yerdeki elçilik veya konsolosluga yollayacak ve evrak Türk siyasi memuru tarafından o ülkenin yetkili makamlarına iletilecektir²⁰. Bazı iki taraflı anlaşmalarda ise

901

¹⁶ RG: 13.02.1985-18665. Tebliğ metni için bkz.: <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18665.pdf> (Erişim Tarihi: 06.03.2019).

¹⁷ Nomer, s. 596.

¹⁸ Çelikel, Aysel / Erdem, Bahadır: Milletlerarası Özel Hukuk, B. 15, İstanbul 2017, s. 527. Yabancı ülkelerde bulunan Türk vatandaşlarına yapılacak tebligat işlemlerini kolaylaştırmak amacıyla diplomatik yola alternatif olarak bir yol geliştirilmiştir. Tebligat Kanununa 2003 yılında eklenen fıkraya göre “*Yabancı ülkede kendisine tebliğ yapılacak kimse Türk vatandaşı olduğu takdirde tebliğ o yerdeki Türkiye Büyükelçiliği veya Konsoloslugu aracılığıyla da yapılabilir. Bu hâlde bildiri Türkiye Büyükelçiliği veya Konsoloslugu veya bunların görevlendireceği bir memur yapar. Tebliğin konusu ile hangi merci tarafından çıkarıldığı bilgilerinin yer aldığı ve otuz gün içinde başvurulmadığı takdirde tebliğin yapılmış sayılacağı ihtarını içeren bildirim, muhataba o ülkenin mevzuatının izin verdiği yöntemle gönderilir. Bildirimin o ülkenin mevzuatına göre muhataba tebliğ edildiği belgelendirildiğinde, tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde Türkiye Büyükelçiliği veya Konsolosluguna başvurulmadığı takdirde tebligat otuzuncu günün bitiminde yapılmış sayılır. Muhatab Türkiye Büyükelçiliği veya Konsolosluguna başvurduğu takdirde tebliğ evrakını almaktan kaçınırsa bu hususta düzenlenecek tutanak tarihinde tebliğ yapılmış sayılır. Evrak bekletilmeksizin merciine iade edilir*” (Tebligat Kanunu m. 25/a).

¹⁹ Türkiye’nin akdetmiş olduğu iki taraflı adli yardım anlaşmaları için bkz.: Çelikel, Aysel / Şanlı, Cemal / Öztekin, Günseli / Erdem Bahadır / Ataman Fıganmeşe, İnci / Giray, Faruk Kerem: Milletlerarası Özel Hukuk Sözleşmeleri, C. 2, İstanbul 2005, s. 1349- 1756.

²⁰ Günay, s. 271.

konsüler yol yerine doğrudan akit devletlerin belirledikleri merkezi makamlar aracılığıyla tebliğ evrakının iletilmesi öngörülmektedir²¹.

ÇOK TARAFLI SÖZLEŞMELERDE TEBLİGAT USULÜ

1954 Tarihli Hukuk Usulüne Dair *La Haye* Sözleşmesi Hükümlerine Göre Yurt Dışına Tebligat Usulü

1954 tarihli Hukuk Usulüne Dair *La Haye* Sözleşmesinin 1-7. maddeleri arasında tebligata ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Sözleşmeye göre her akit devlet bir merkezi makam tayin eder ve tebligat talepleri bu merkezi makama yapılır. Sözleşmenin 1. maddesine göre, hukukî ve ticarî konularda tebligat talebi, talep eden devletin konsolosu tarafından talep edilen devletin tayin edeceği merkezi makama yapılır. Bu makam, tebligatın yapıldığını ispat eden veya yapılmasına engel olan olayı bildiren belgeyi konsolosa gönderir. Her akit devlet kendi ülkesinde yapılacak olan tebligat talebinin kendisine diplomatik yoldan gönderilmesini isteyebilir. Tebligatın gönderildiği yerin noter veya yetkili memurları aracılığı ile yapılması veya tebligatın her devletin tebligatın yapılacağı ülke de görevli olan diplomasi memurları veya konsolosları vasıtasıyla doğrudan doğruya yapılması da mümkündür.

Sözleşmeye göre mahkeme veya tebligatı yapacak olan mercî tebligatı Adalet Bakanlığına yollayacak, Adalet Bakanlığı da tebligat evrakını tebligatın yapılacağı görev bölgesine göre görevli olan Türk Konsolosluğuna gönderecek, Türk Konsolosluğu da evrakı görevli olduğu ülkenin Sözleşmeye göre tesisi edilmiş olan merkezi makamına ulaştıracaktır. Bu merkezi makam tebligatı yaptıktan sonra yapıldığını gösteren belgeyi ya da tebligat yapılamamış ise bunun nedeni de dâhil olmak üzere yapılmadığını gösteren belgeyi kendisinden talepte bulunan Türk Konsolosluğuna yollayacaktır²².

1965 Tarihli Hukukî ve Ticari Konularda Adli ve Gayri Adli Belgelerin Yabancı Memleketlerde Tebliğine İlişkin *La Haye* Sözleşmesi Hükümlerine Göre Yurt Dışına Tebligat Usulü

1954 Tarihli Hukuk Usulüne Dair *La Haye* Sözleşmesinin akdedilmesinin üzerinden kısa bir süre geçmiş olmasına rağmen devletler ikinci bir milletlerarası sözleşme hazırlama ihtiyacı duymuş ve bunun üzerine 1965 Tarihli *La Haye* Sözleşmesi akdedilmiştir²³.

1965 Tarihli *La Haye* Sözleşmesi sadece milletlerarası tebligatı düzenleyen hükümler içermektedir. Bu Sözleşme ile milletlerarası tebligatta diplomatik (konsüler) yoldan vazgeçilmiş ve daha kısa süren, pratik bir tebliğ usulü kabul edilmiştir. Sözleşmeye göre her akit devletin bir merkezi makam tayin etmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, Türkiye'nin merkezi makamı; Adalet Bakanlığına bağlı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü olarak belirlenmiştir. Sözleşmeye göre, tebliğ talepleri, tebligatı yapmak isteyen akit devletteki tebligatı yapmakla yetkili adli (mahkeme) veya gayri adli (noter) makam

²¹ **Özdemir Kocasakal**, s. 34, dn. 18. "Türkiye Cumhuriyeti ve Kazakistan Arasında Hukukî Konularda Yardımlaşma Anlaşmasında (RG: 12.11.1997-23168), adli veya gayri adli belgelerin tebliğine (m. 18/f.1) ilişkin talepler adli yardımlaşma kapsamında değerlendirilmekte (m.12/f.1) ve bu taleplerin, âkit devletlerin yetkili merkezi makam olarak belirledikleri Adalet Bakanlıkları aracılığı ile yapılacağı belirtilmektedir (m.2). Benzer şekilde, Türkiye Cumhuriyeti ile Ukrayna Arasında Hukukî Konularda Adli Yardımlaşma ve İşbirliği Anlaşması (RG: 22.12.2003-25324) (m.2); Türkiye Cumhuriyeti ile Çin Halk Cumhuriyeti Arasında Hukukî, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma Anlaşması (m. 2), adli yardım taleplerinin âkit devletlerin belirleyeceği merkezi makamlar (Adalet Bakanlıkları) aracılığıyla yerine getirileceğini belirtmiştir (m.2)".

²² **Çelikel / Erdem**, s. 530; **Özdemir Kocasakal**, s. 35 vd.

²³ **Nomer**, s. 596; **Şanlı / Esen / Ataman-Figanmeşe**, s. 445; **Bozdağ, Gonca Gülfem: 1965 Tarihli La Haye Sözleşmesi Bakımından Tebligat Kanununa İlişkin Bazı Sorunlar**, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2016, C. 20, S. 2, s. 273 vd.

tarafından, resmî tasdik veya bir formaliteye gerek kalmaksızın, tebligatın yapılacağı şahsın bulunduğu akit devletteki merkezi makama -hiçbir aracı kuruma gerek olmaksızın- yolların. Kendisine tebliğ talebi gelmiş olan devletin merkezi makamı ise tebligat yapıldıktan sonra yapıldığını belgeleyen evrakı veya yapılmamış ise bunun nedenini gösteren evrakı doğrudan kendisinden talepte bulunan akit devletteki tebligatı çıkaran adli veya gayri adli makama geri yollar.

Sözleşmeyle getirilen kolay ve hızlı tebligat usulünün yanında esnek bir anlayıştan hareket edilerek eski usullere göre tebligatın da yapılabileceğini düzenlemiştir. Akit devletler, tebligatın yapılacağı ülkedeki konsolosları vasıtasıyla o ülkenin merkezi makamına başvuruda bulunabilirler. Aynı şekilde istisnai haller söz konusu olması halinde diplomatik yolları da kullanabilirler. Buna ek olarak akit devletler kendi ülke vatandaşlarına zor kullanmamak şartıyla kendi ülkelerinin diplomatik temsilcisi veya konsolosları eliyle tebligat yapabilirler. Sözleşmenin 11. maddesinde bu yolların dışında adli belgelerin tebliği hususunda akit devletlerin başka tebliğ yolları kararlaştırabilecekleri düzenlenmiştir.

Tebliğatı kolaylaştırıcı ve hızlandırıcı hükümlerin yanında Sözleşme ile akit devletlerin çekince koymamak şartı ile tebligat muhatabına doğrudan tebligat yapılacağını da düzenlemiştir²⁴. Genelge ile 1965 tarihli Tebligat Sözleşmesine göre yurt dışına yapılacak olan tebligat usulü düzenlenirken, “*Doğrudan Tebligat Usulü*” başlığı altında Sözleşmenin 10/a maddesine²⁵ göre doğrudan posta yolu ile tebligat yapılabilecek olan akit devletlerin listesi²⁶ verilerek, bu devletlerde ki tebligat muhatabına Bakanlık aracı kılınmaksızın iadeli taahhütlü posta yolu ile doğrudan muhatabının adresine tebligatın yapılabileceğini açıkça belirtmiştir²⁷.

Türkiye, Sözleşmenin 10/a maddesini çekince koyarak onaylamıştır. Buna göre, Türkiye’de bulunan kişilere doğrudan posta yolu ile tebligat yapılamayacaktır. Madde 10/a’ya çekince koymayarak posta ile tebligata izin veren devletlerdeki muhataplara Türkiye’den tebligat doğrudan posta yolu ile yapılabilir. Ancak hiçbir akit devletin makamı Türkiye’de bulunan muhataba posta ile doğrudan tebligat yapamaz. Türkiye’nin koymuş olduğu bu çekinceye rağmen Türkiye’deki muhataba doğrudan posta yolu ile yapılması halinde Türk Hukuku bakımından tebligat yapılmamış sayılır.

BİR DEN ÇOK SÖZLEŞMEYE TARAF OLUNMASI HALİNDE YURT DIŞINA TEBLİGAT

Tebliğatın yapılacağı devlet ile Türkiye arasında hem iki taraflı adli yardım sözleşmesi bulunması hem her iki devletin çok taraflı sözleşmelere taraf olması hâlinde hangi sözleşmeye göre milletlerarası tebligatın yapılacağı konusu önem kazanmaktadır. Tebligat yapılacak olan devlet ile Türkiye hem 1954 tarihli *La Haya* Sözleşmesine hem 1965 tarihli *La Haya* Sözleşmesine taraf olması halinde, 1965 tarihli Sözleşmenin 22. maddesi uyarınca her iki sözleşmeye taraf olan devletler bakımından 1965 tarihli Tebligat Sözleşmesi hükümleri uygulanacaktır. Ancak 1965 tarihli Sözleşmenin 25. maddesi ile devletler arasında akdedilen iki taraflı sözleşmeler saklı tutulmuştur. Bu durumda, tebligatın hangi Sözleşme hükümlerine

²⁴ Şanlı / Esen / Ataman-Fıganmeşe, s. 445; Çelikel / Erdem, s. 535.

²⁵ Talep edilen Devlet itiraz etmedikçe işbu sözleşme: adli belgelerin yabancı memleketlerdeki kişilere doğrudan posta vasıtası ile gönderilmesine engel teşkil etmez (m. 10-a).

²⁶ Genelgeye göre; ABD, Arnavutluk, Antigua ve Barbuda, Bahama Adaları, Barbados, Belçika, Botswana, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İrlanda, İspanya, İsrail, İsveç, İtalya, İzlanda, Lüksemburg, Japonya, Kanada, Letonya, Malavi, Romanya, Slovanya, Saint Vincent ve Granadines ve Portekiz’de bulunanlara “*anlayacağı dilden olmak şartı*” ile doğrudan tebligat yapılabilecektir.

²⁷ Çelikel / Erdem, s. 534.

göre yapılması gerektiği hususu Genelge ile düzenlemiştir. Bu düzenlemeye göre; yürürlükte bulunan ikili veya çok taraflı sözleşmelerden hangisi tebligatın daha basit, kolay ve etkin yöntemle yapılmasına imkân tanıyorsa, tebligat o ikili anlaşma veya çok taraflı sözleşme hükümlerine göre yapılacaktır.

USULSUZ TEBLİGAT

Dava ile ilgili usul işlemlerinin davalıya tebliği, savunma hakkına riayet ilkesi bakımından önemlidir. Zira tebligat işlemi usulüne uygun olarak yerine getirilmedikçe dava görülemez²⁸. Kanun ve Yönetmelikte, 1954 tarihli *La Haye* Sözleşmesinde, 1965 tarihli *La Haye* Sözleşmesinde ve Türkiye'nin taraf olduğu iki taraflı adli yardım sözleşmelerinde tebligatın hangi şartlarda ve nereye yapılacağı detaylı bir şekilde düzenlenmiştir. Tebligat ilgili düzenlemelerden hangisine göre yapılıyor ise ilgili düzenleme ile kabul edilen usule göre yapılmalıdır. Kanun, Yönetmelik, Genelge ve milletlerarası sözleşme hükümlerine uygun olmadan yapılan tebligat usulsüz tebligat olarak kabul edilir ve geçersizdir²⁹. Tebligat Kanunu m. 32 ve Tebligat Yönetmeliği m. 53'e göre tebliğ usulüne aykırı olarak yapılmış olsa bile muhatap tebliği bir şekilde öğrenmiş ise muhatapın tebligatı öğrendiğini beyan ettiği tarih tebliğ tarihi olarak kabul edilir. Ancak tebligat milletlerarası sözleşme hükümlerine göre yapılırken, sözleşme hükümlerine aykırı olması halinde Tebligat Kanunu 32. maddesi uygulanarak geçerli hale getirilemez.

SONUÇ

Birden fazla hukuk düzeni ile irtibatı bulunan davalarda tebligat, mahalli nitelikte olan davalara göre güçlük ve gecikme sebebi olabilmektedir. Türk mahkemelerinde açılan davalarda veya Türkiye'de yapılan icra takiplerinde davalı veya borçlular arasında yabancı ülkelerde ikamet eden Türk vatandaşı veya yabancı bulunduğu ya da yabancı ülkeden doğrudan veya istinabe yolu ile delil temini söz konusu olduğunda milletlerarası tebligat konusu gündeme gelmektedir.

Bir ülkenin adli makamlarından diğer ülkelere yapılacak tebligat, uzun zaman alan, masraflı ve zor bir işlemdir. Tebligatın gecikmesi hâlinde, uyuşmazlığın çözümü mümkün olmayacak, bu durum adil yargılanma hakkının ihlali sonucunu doğuracaktır. Bu sebeple devletler tebligatı da konu alan adli yardım ve dostluk anlaşmaları yaparak kısa yoldan tebligatın yapılmasını sağlamak istemişlerdir. Bu bağlamda, Türkiye diğer pek çok devlet ile birlikte 1954 tarihli Hukuk Usulüne Dair *La Haye* Sözleşmesi ile 1965 tarihli Hukukî ve Ticari Konularda Adli ve Gayri Adli Belgelerin Tebliğine Dair *La Haye* Sözleşmesine taraf olmuştur. Tebligatı kolaylaştırıcı hükümler içeren bu sözleşmeler ile tebligatın daha kolay ve hızlı yapılması, Anayasa'da yer alan hak arama özgürlüğünün somut araçları olan dava ve savunma hakkının ve adil yargılanma hakkının sağlanması açısından olumlu gelişmelerdir.

KAYNAKÇA

1. **Bozdağ, Gonca Gülfem:** *1965 Tarihli La Haye Sözleşmesi Bakımından Tebligat Kanununa İlişkin Bazı Sorunlar*, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2016, C. 20, S. 2, s. 269-310.
2. **Çelikel, Aysel /**
3. **Erdem, Bahadır:** *Milletlerarası Özel Hukuk*, B. 15, İstanbul 2017.

²⁸ Nomer, s. 595.

²⁹ Yargıtay 2.HD, 14.10.1988 tarihli bir kararında "Türk vatandaşlarına dış temsilciliklerimiz vasıtasıyla tebliğ yapılabilmesi, muhatapın temsilciliğe başvurması ve tebligatı kabul etmesi şartına bağlıdır. Olayda ise davalı Kopenhag'daki konsolosluğa başvurmamış ve tebligatın mahiyet ve kapsamından bilgi sahibi olmamıştır" şeklinde ifade ederek usulsüz tebligattan bahsetmiştir.

4. **Çelikel, Aysel /**
5. **Şanlı, Cemal /**
6. **Öztekin, Günseli / Erdem Bahadır /**
7. **Ataman Figanmeşe, İnci /**
8. **Giray, Faruk Kerem:** Milletlerarası Özel Hukuk Sözleşmeleri, C. 2, İstanbul 2005.
9. **Günay Esra:** *Türkiye'den Yabancı Ülkeye Yapılan Tebligat ve Esasları*, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 2012, Y. 3, S. 11, s. 259-282.
10. **Moroğlu, Erdoğan /**
11. **Muşul, Timuçin:** Tebligat Hukuku I. Kitap Kazai Tebligat C. 1 Genel İlkeler ve Adli Tebligat, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1985.
12. **Nomer, Ergin :** Devletler Hususi Hukuku, B. 22, İstanbul 2017.
13. **Özdemir Kocasakal, Hatice :** *Yabancı Ülkelerde Bulunan Kişilere Tebligat*, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2009, S. 1, s. 27-64.
14. **Pekcanıtez, Hakan /**
15. **Atalay, Oğuz /**
16. **Özekes, Muhammet:** Medeni Usul Hukuku, B. 12, İstanbul 2018.
17. **Şanlı, Cemal /**
18. **Esen Emre /**
19. **Ataman-Figanmeşe, İnci:** Milletlerarası Özel Hukuk, B. 3, İstanbul 2014.
20. **Ruhi, Ahmet Cemal:** Tebligat Hukuku, Ankara 2005.
21. **Yılmaz, Ejder /**
22. **Çağla, Tacar:** Tebligat Hukuku, B. 6, Ankara 2013.